

Thalés

B

B 1 /1 = Simplikios, In Physica 23,29

Traduje se, že Thalés byl první, kdo Řekům objevil zkoumání přírody. Měl sice mnoho předchůdců, jak míní i Theofrastos (Dox. 475), ale vynikl nad nimi natolik, že zastínil všechny, kdo byli před ním. Nic se však v žádných spisech neříká o tom, že by po něm zůstalo něco napsaného, kromě takzvané *Astronomie pro plavce*.

B 3 = Septem sapientes (pseudo), Apophtegmata (apud auctore diversos) V,18 Mulach

Thalés vskutku říká, že se všechno ustavuje z vody, ale současně se to chce proměňovat. Vhodnější je však uvést jeho výrok z druhé knihy O počátcích, kde je něco takového: Pokud jde o takzvané čtyři [živly], říkáme, že voda je z nich první a takřka ji považujeme za jediný prvek, a to pro smísení, sjednocení a sestavení všeho uspořádaného, co se navzájem slučuje. (...)

A

Hieronymos ze Rhodu v druhé knize Rozmanitých poznámek vypráví, že si Thalés, když chtěl ukázat, jak je [pro mudrce] snadné být bohatým, pronajal lisovny oleje, protože předvídal, že bude hojná úroda oliv, a získal nesmírné množství peněz.

Za počátek všeho pokládal vodu a svět považoval za oduševnělý a plný daimonů. Prý také objevil roční doby a rozdělil rok na 365 dní. Nikdo ho však neučil, ledaže se stýkal s kněžími, když přišel do Egypta. Hieronymos o něm také říká, že měřil výšku pyramid z jejich stínu, [totiž tehdy,] když pozoroval, že stín člověka je stejně velký [jako jeho postava].

A 12 = Aristotelés, Metaphysica I,3; 983b6

Většina těch, kdo se první zabývali filosofií, se domnívala, že počátky věcí jsou jen v podobě látky. Neboť to, z čeho všechny věci jsou a z čeho nejprve vznikají i do čeho nakonec zanikají – přičemž podstata trvá a mění se jen ve svých stavech – to nazývají prvkem a počátkem jsoucna. Proto se domnívají, že nic nevzniká, ani nehyne, jelikož se vždy uchovává takováto přirozenost (...) (983b17) Musí totiž být nějaká přirozenost, ať už jedna nebo vícero, ze kterých vše jiné vzniká, jí udržováno. Počet a podobu takového počátku neuvádějí ovšem všichni stejně. Thalés, původce takovéto filosofie, říká, že je to voda; proto také hlásal, že Země leží na vodě. Tento předpoklad přijal také proto, že semena mají vlhkou přirozenost; voda je počátkem přirozenosti, který je ve vlhkých věcech. Někteří, ti nejstarší, (...) kteří první vyprávěli o bozích, mínili o přirozenosti, že je takto založena. Ókeana a Téthedu učinili otcem vznikání (Ilias XIV,201) a přísahou bohů vodu, nazvanou u jejich básníků Styx (Ilias XV,37n.). Nejtěnější je totiž [u nich] nejstarší, nejtěnější je však přísaha.

Anaximandros

B

B 1 = Simplikios, In Physica 24,13 (část A 9 /1)

Říká, že [počátkem] není ani voda, ani žádný z takzvaných prvků, nýbrž jakási jiná přirozenost, která je bezmezná, z níž vznikají všechna nebesa a světy v nich. (B 1) Z těch pak je jsoucím věcem vznik, do toho nastává i zánik, podle nutnosti; navzájem si totiž platí trest a pokutu za [své] bezpráví, podle řádu času. Takto to říká slovy dosti básnickými. Verze překladu B 1: Z jakých věcí pak jsou věci mají svůj vznik, do těch nastává i zánik, podle nutnosti, navzájem si totiž udělují právo i odplatu za [své] bezpráví, podle řádu času.

B 2 = Hippolytos, Refutatio I,6,1 Marcovich = A 11,1

Za počátek jsoucích věcí prohlásil jakousi přirozenost bezmezna, ze které vznikají nebesa a kosmy v nich. Tato přirozenost je prý (B 2) trvalá a nestárnoucí a obklopuje všechny kosmy.⁴ Mluví také o čase jakožto o vymezeném vzniku jsoucích věcí, tak jejich zániku.

A

A 10 = Pseudo-Plútarchos, Stromata 2, fr. 179.9–30 Sandbach, v: Eusebios, Paeparatio evangelica I,8,1–2

Thalés byl prý první, kdo předpokládal, že počátkem veškerenstva je voda, neboť z ní všechno je a do ní se navrací. Po Thalétovi tvrdil jeho druh Anaximandros, že bezmezná je příčinou vznikání a zanikání veškerenstva. Práví, že z něj se odloučila nebesa¹³ a vůbec veškerá světová uspořádání, ¹⁴ jež jsou bezmezná. Dále řekl, že zánik a tím spíše vznik se děje z bezmezného aiónu, ¹⁵ protože se všechna tato [uspořádání] navracejí. Řekl také, že Země je podoby válcové, a že její hloubka je třetinou její šířky. Říká pak, že to, co plodí, se při vzniku tohoto světa odloučilo z věčného tepla a chladu, a z něj vyrostla kolem vzduchu, který je okolo Země, jakási planoucí sféra, jako kůra kolem stromu. ¹⁶ Když se tato sféra odlámala a uzavřela do jakýchsi kruhů, ustavilo se Slunce, Měsíc a hvězdy. Kromě toho říká, že člověk se původně zrodil z živočichů jiného druhu, protože ostatní živočichové se brzy sami živí, pouze člověk potřebuje být velmi dlouho kojen. Proto by se neudržel při životě, kdyby takový byl už od počátku. Toto jsou názory Anaximandrovy.

A 30 /3 = Plútarchos, Quaestiones convivales VIII,8,4; 730e

Ti, kdo pocházejí od starého Helléna, obětují rovněž rodnému otci Poseidónovi, neboť se stejně jako Syřané domnívají, že člověk se zrodil z vlhké podstaty. Proto také uctívají rybu jako bytost stejného rodu a stejného původu [verze překladu: a také soukojence], přičemž filosofují adekvátněji než Anaximandros. Ten totiž netvrdí, že lidé a ryby pocházejí ze stejných rodičů, ale že se lidé původně zrodili v rybách a byli a vyrůstali v nich, jako je tomu u žraloků, a teprve když se dokázali sami o sebe postarat, tehdy z nich vystoupili a uchytili se na zemi [doslova: zmocnili se země]. Proto jako oheň stravuje dřevo, ze kterého se vznal a které je jeho matkou a otcem, jak řekl ten, kdo vložil Kéykovu svatbu do Hésiodova díla (fr. 158; 177), stejně tak Anaximandros tím, že označil rybu za společného otce a matku lidí, ji zakázal jíst.

Anaximenés

B

B 1 = Plútarchos, De primo frigido 7; 947f1–948a9

Nebo jak se domníval starý Anaximenés, nemějme chladné a teplé za součást podstaty, ale za společné stavy látky, které nastávají při jejích proměnách. Říká totiž, že ta část z ní, která se kondenzuje [kontrahuje] a zhušťuje, je chladná, zatímco ta část, která je řídká a rozvolněná – tak nějak to nazval i tímto slovem – je teplá. Proto se neříká nevhodně, že člověku vychází z úst jak teplo, tak chlad. Neboť dech se ochlazuje, když je stlačen a zhuštěn rty; když však vychází z otevřených úst, vzniká řídkostí teplo. Tento omyl připisuje Anaximenovi Aristotelés (Problemata 34,7; 964a10), s tím, že otevřenými ústy vydechujeme teplo z nás samých, když ale sešulíme rty a foukneme, není to vzduch z nás samých, nýbrž je to stlačený vzduch před ústy, který je chladný a naráží. Viz Aisópos 60 Chambry (= 35 Hausrath–Hunger): Z těchže úst vypouštíš teplo i chlad. Viz Platón, Timaeus 79de.

B 2 = Áetios I,3,4 Diels

Anaximenés, syn Eurystratův, Mílét'an, prohlásil za počátek jsoucích věcí vzduch, neboť z něho všechno vzniká a opět se do něho rozpouští. Jako naše duše, jak praví, jsou vzduch, nás drží pohromadě, tak také vanutí a vzduch objímá celý svět (οἶον ἢ ψυχῇ, φησίν, ἢ ἡμετέρα ἀἷρ οὖσα συγκρατεῖ ἡμᾶς, καὶ ὄλον τὸν κόσμον πνεῦμα καὶ ἀἷρ περιέχει). Slova vzduch a vanutí užívá synonymicky.

A

A 7 = Hippolytos Rom., Refutatio I,7 Marcovich (1)

Anaximenés, který je také z Miletu, syn Eurystratův, pravil, že počátkem je neomezený vzduch, ze kterého vznikají {věci přítomné, minulé a také budoucí, i} bohové a božské věci, další věci pak vznikají z potomků vzduchu. (2) Podoba vzduchu je takováto: Když je naprosto stejný, je pro zrak nezjevný. Stává se však zjevným díky chladu a teplu, i díky vláze a pohybu. Pohybuje se ovšem vždy. Kdyby se totiž nehýbal, nemohlo by se proměňovat to vše, co se proměňuje. (3) Zhuštěný a zředěný vzduch se jeví každý jinak. Když se totiž rozpíná a stává se řidším, vzniká oheň; zatímco vítr je znovu vzduch, středně zhuštěný. Ze vzduchu se stlačováním tvoří oblak, ještě dále voda. Je-li ještě více zhuštěn, tak země, a při největším zhuštění kameny. Nejzákladnějšími protiklady vznikání jsou tedy teplo a chlad. (4) Země je plochá a vznáší se na vzduchu; podobně i Slunce a Měsíc i všechny ostatní hvězdy, které jsou ohnivé, se díky své plochosti vznášejí ve vzduchu. (5) Hvězdy vznikly ze země tím, že z ní vystupuje vláha, jejímž zředováním vzniká oheň, a z ohně, který je ve výši, se slučují hvězdy. V oblasti hvězd jsou však i zemité přirozenosti, pohybující se společně s nimi v kruhu. (6) Anaximenés říká, že hvězdy se nepohybují pod Zemí, jak předpokládali jiní, nýbrž kolem Země, jako když se kolem naší hlavy točí plstěný klobouk. Slunce se neskrývá tím, že se pohybuje pod Zemí, nýbrž tím, že je kryto vyššími částmi Země – a také proto, že jeho vzdálenost od nás se zvětšuje. Hvězdy nehřejí proto, že jsou velice daleko. (7) Větry se rodí, když se zvedá vzduch, který je částečně zhuštěn. Když se nashromáždí a ještě více zhoustne, rodí se mraky, a takto se vzduch dále proměňuje ve vodu. Kroupy vznikají tehdy, když voda z mraků ztuhne a padá. Sníh pak, když tyto vlhké věci ztuhnou. (8) Blesk vzniká, když se mraky rozestoupí silou vanutí, neboť jejich rozestoupením vzniká svítivá a ohnivá záře. Duha se rodí ze slunečních paprsků, když dopadají do nashromážděného vzduchu. Zemětřesení vzniká, když je země příliš změněna ohřátím a chladnutím.

Diogenés z Apollónie

B

B 5 = Simplikios, In Physica 152, 22 - 153, 13

„Zdá se mi, že to, co má myšlení, je vzduch, jak to lidé nazývají, a že tím jsou všichni řízeni a že to všem vládne. Neboť právě to, jak se mi zdá, je bůh: při všem odpovídá, vše spravuje a ve všem je obsaženo. A není nic, co v tom nemá podílu; nemá ho však stejnou měrou jedno jako druhé, nýbrž je mnoho způsobů jak vzduchu samého, tak myšlení, neboť vzduch je rozmanitý, teplejší i chladnější, sušší i vlhčí, stálější i prudčeji pohyblivý a je v něm i mnoho jiných bezmezných růzností vůně i barvy. Duše všech živočichů je totéž, totiž vzduch, teplejší než okolní vzduch, ve kterém jsme, avšak mnohem chladnější než vzduch v okolí Slunce. Toto teplo však není u žádného z živočichů stejné, ani ne u lidí navzájem, nýbrž se liší, i když ne mnoho, ale tak, že si jsou podobní. Ovšem naprosto stejným se nemůže stát nic z toho, co je rozrušeno, různé s různým, dokud se nestane tímtež. Ježto je tedy rozrušení rozmanité, jsou též živočichové rozmanití a mnozí. Následkem mnoha rozrušení si nejsou navzájem podobní ani vzhledem, ani způsobem života, ani myslí. A přece všechno žije a vidí a slyší díky těmto a také [svoji] odlišnou mysl má všechno od téže.“

B 6b = Vindicianus, q. f. 1-3 (M. Wellmann Fragm. d. griech. Ärzte I, 208, 2)

(...) Diogenés z Apollónie říká v knize přírodní filosofie o podstatě [semene] toto: „Vanutí přivedené dýcháním totiž pozvedá [?] krev, zčásti je tělem vsáváno, přebývající část klesá do semenných cest a tvoří sperma, což [není nic] jiného než pěna krve vzedmutá [?] vanutím.“

B 7 = Simplikios, In Physica 153, 17-20

Nepochopitelné však je, když tvrdí, že [vše] ostatní vzniká následkem rozrušení od něj [od tohoto počátku = od vzduchu]. Říká o něm, že je věčný: „A toto samo [vzduch] je tělo věčné a nesmrtelné; avšak z věcí jedny vznikají, druhé zacházejí.“

Pýthagorejci

A 8/ 6 = Diogenés Laertios, Vitae philosophorum VIII,4-5

Hérakleidés Pontský uvádí, že Pýthagorás o sobě říkal, jak kdysi byl Aithalidés a byl pokládán za syna Hermova, že mu však prý Hermés nabídnul, aby si vybral, co by chtěl, krom nesmrtelnosti. Vyžádal prý si, aby si za živa i po smrti mohl pamatovat vše, co se mu přihodí. Tak si prý pamatoval všechno nejen za svého života, ale zachoval si tuto vzpomínku, i když zemřel. V pozdějším čase pak přišel do Euforba a byl poražen Meneláem. Euforbos vyprávěl, že kdysi žil jako Aithalidés a že od Herma obdržel onen dar. Vyprávěl i o putování duše, jak putovala sem a tam, do kolika rostlin a živočichů přišla, co všechno zažila v Hádu a co podstupují ostatní duše. (5) Když Euforbos zemřel, přešla jeho duše do Harmotíma, který tomu chtěl dodat věrohodnosti a odebral se do Branchídy (= Didymy). Když vstoupil do Apollónovy svatyně, ukázal na štít, který tam zavěsil Meneláos (ten prý totiž, když odplouval z Tróje, věnoval Apollónovi štít). Štít byl už 5 celý zpuchřelý, pouze obličej ze slonoviny zůstal neporušený. Po Harmotímově smrti se pak stal Pyrrhem, rybářem na Délu. A opět si všechno pamatuje, jak byl nejprve Aithalidés, pak Euforbos, potom Harmotimos, pak Pyrrhos. Po Pyrrhově smrti se prý stal Pýthagorou a pamatuje si vše, co bylo řečeno.

A 8a = Porfyrios, Vita Pythagorae 18-19

Pak připlul do Itálie a objevil se v Krotónu, jak tvrdí Dikaiarchos. Když tam po dlouhém putování Pýthagorás přišel, jako muž bohatý a také svou přirozeností od Osudu dobře vybavený (jeho vzhled byl totiž ušlechtilý, plný půvabu, jeho hlas, zvyky i všechno ostatní bylo krásně upravené), zapůsobil na Krotóňany tak, že krásnými řeči okouznil radu starců, pak se na pokyn městských úředníků ještě obrátil k mladým s poučením vhodným pro jejich věk, potom promluvil k chlapcům, jichž se ze škol mnoho shromáždilo; nakonec i k ženám a také ženy se kvůli němu sešly! (19) To mu přineslo velkou slávu a přijal (za žáky) mnohé z občanů města, nejen muže, nýbrž i ženy. Jedna z nich, jmenovala se Theanó, se stala slavnou. Přijal také mnohé krále a vládců přilehlých barbarských území. Nikdo však nemůže spolehlivě říct, co jim říkal, neboť o všem zachovávali mlčení. Neznámější je toto: Především říkal, že duše je nesmrtelná; dále že přechází v jiné druhy živých bytostí; kromě toho, že se to, co bylo, rodí po určité době znovu. Že nic není zcela nové a že všechno živé je třeba považovat za stejný rod. Toto jsou poučky, které v Řecku jako první zavedl Pýthagorás.

A 9/ 1 = Porfyrios, Vita Pythagorae 6-7

Ještě je třeba říci něco o jeho vzdělání. Většina tvrdí, že znalosti zvané matematické získal u Egyptanů, Chaldeců a Foiničanů. Geometrii totiž odedávna pěstovali Egyptané, znalost čísel a výpočtů Foiničané a zkoumání nebe Chaldejci. Bohoslužby a ostatní věci o životě prý poznal u Mágů a od nich je také převzal. (7) Tohle zná více méně mnoho lidí, protože to je zapsáno v pamětech. Ostatní je méně známé, kromě toho co uvádí Eudoxos v sedmé knize Popisu Země: Zachovával prý čistotu, a proto se vyhýbal jakémukoliv zabíjení i lidem, kteří zabíjejí. Nejen, že se zdržoval [pojídání masa] živých bytostí, ale nikdy se ani nepřiblížil žádnému kuchaři a lovcovi.

B 1 = Diogenés Laertios, Vitae philosophorum VIII, 83 (viz. A 1) [Začátek spisu:]

Alkmaión z Krotónu, syn Peirithův, toto pravil Brotínovi, Leontovi a Bathylvi: Jak o nezjevných, tak o smrtelných věcech mají jasno bozi; nám však jakožto lidem náleží pouze se dohadovat.

B 1a = Theofrastos, De sensu et sensibilibus 25 (Alkmaión A 5)

Člověk se od jiných živočichů liší tím, že pouze on chápe. Ostatní vnímají, avšak nechápou. B 2 = Pseudo-Aristotelés, Problemata 17, 3; 916a33 Alkmaión praví, že člověk hyne proto, ježto nemůže připojit počátek ke konci.

B 3

Vědění musíme nabývat buď tím, že se naučíme od někoho jiného, nebo že sami nalezneme, co jsme nevěděli. Učíme se od jiného a s cizí pomocí, nalézáme však skrze sebe samy a vlastním přičiněním. Nalézt nehledáme-li, je obtížné a vzácné; hledáme-li, je to snadné a lehké; neumíme-li však hledat, je to nemožné. Nalezení výpočtu ukončí svár a zvětší svornost. Neboť nalezne-li se, není již nadvlády a je rovnost, ježto se jím dohodneme o vzájemných stycích. Pro něj berou chudí podporu od zámožných, bohatí dávají potřebným a obojí důvěřují, že podle něho budou mít stejně. On je měřítkem i brzdou nespravedlivých a ty, kdo dovedou počítat, zadržuje, než ukřivdí, ježto je přesvědčí, že se nebudou moci ukrýt, přistoupí-li k výpočtu. Těm pak, kdo dovedou počítat, zabrání v křivdě, ježto jim objasní, že právě tím křivdí.

Hérakleitos

B 1 (Kahn I) 1

Vůči řeči, která zavazuje - vždy - nechápající jsou lidé, jak předtím než ji slyšeli,
3 tak poté, co uslyší prvně. Ačkoliv se všechno děje podle této řeči,
5 podobají se nezkušeným, když zakoušejí taková slova i díla,
7 jaká já vykládám, když každé rozlišuji podle přirozenosti
9 a ukazují, jak se to s nimi má. Ostatním lidem však zůstává skryto, co dělají, když bdí,
11 tak jako zapomínají, <co dělají,> když spí.

Sextos Empeirikos, Adversus mathematicos VII, 132 = A 16 /1, 132 (1-11) Hippolytos, Refutatio omnium haeresium IX, 9, 1 (1-9) Aristotelés, Rhetorica III, 5; p. 1407b 11-18 = A 4 /1 (1) Anonymi In Aristotelis artem rhetoricam commentarium 183.16-21 Rabe (Cc. in Arist. Gr. XXI.2) = A 4 /1a (1) Kléméns Alex., Stromata V, 111, 7 (1-3) Eusebios, Praeparatio evangelica XIII, 13, 39 (1-2) Poseidónios, Fr. 353.30-35 (ze Sexta) Theiler (1-11)

B 76 (Kahn XLI)

1 Smrt země je stát se vodou a smrt vody je stát se vzduchem,
3 a <smrtí> vzduchu, <stát se> ohněm, a naopak.

Marcus Aurelius IV, 46

Verze překladu:

1 Smrtí země vzniká voda a smrtí vody vzniká vzduch;
3 a vzduchu oheň, a tak dokola.

Smrt ohně je vznikem vzduchu a smrt vzduchu je vznikem vody.

Plútarchos, De E apud Delphos 18, p. 392c

Smrt ohně je vznikem vzduchu; [také oheň umírá jako živá bytost, buď že hasne proti své vůli, nebo že pohasíná sám od sebe.]

Plútarchos, De primo frigido 10, p. 949a

Oheň žije smrt země a vzduch žije smrt ohně, voda žije smrt vzduchu, země vody.

Maximos z Tyru, Dialexeis 12, 4, p. 489

B 51 (Kahn LXXVIII)

3 zpět se navracející spojení světa, ...

3 harmonie, která se obrací zpátky, ...

[Říká totiž, že] jedno, 2 jsou neshodné samo se sebou se shoduje,

4 jako spojení u luku a lyry.

Platón, Symposion 187ab (2-4)

B 49a (Kahn Appendix I)

1 Do týchž řek vstupujeme i nevstupujeme, jsme i nejsme.

Hérakleitos Homérikos, Allegoriae (= Quaestiones) Homericæ 24, 5

Do téže řeky dvakrát vstupujeme i nevstupujeme.

In idem flumen bis descendimus et non descendimus. S

eneca, Epistulae VI, 6, 23, p. 58, 23 Reynolds; viz A 6 /9, B 91

B 41 (Kahn LIV)

1 To jedno moudré: vědět, že důmysl †...† řídí všechno skrze vše

Diogenés Laertios, Vitae philosophorum IX, 1 = A 1, 1 Viz též A 10 /6 u Áetia.

Xenofanés

B 12 = Sextos Empeirikos, Adversus mathem. I, 289

Podle Xenofana Kolofónského Homér a pak Hésiodos velice mnoho mluvili o nemravných činech bohů, že kradou, cizoloží a navzájem se podvádějí. Kronos je totiž pro něho blaženým životem. Prý se říká, že potomci vyklestí otce, jako když Zeus, Kronův syn, odňal Kronovi vládu a „vrhnul jej pod zem a pod vlnivé moře” (Ílias XIV, 204).

B 15 = Kléméns Alex., Stromata V, 110 (po B 14)

Kdyby ovšem volí, [koně a] lvi měli ruce, kdyby mohli rukama kreslit a dovršovat díla jako lidé; pak by koně koním a volí zase volům podobné tak kreslili podoby bohů a tvořili těla taková, jakou [každí] právě sami mají postavu.

B 23 = Kléméns Alex., Stromata V, 109

Xenofanés z Kolofónu učí, že Bůh je jeden a netělesný: Jeden bůh, největší před bohy a lidmi, není smrtelníkům podobný postavou ani myšlenkou.

B 24 = Sextos Empeirikos, Adversus mathem. IX, 144 (viz A 1,19)

Celý zří, celý myslí, celý také slyší. 6

B 25 = Simplikios, In Physica 23, 19 (viz A 31,9)

Nýbrž zcela bez námahy rozvahou myslí vším otrásá.

B 26 = Simplikios, In Physica (viz A 31,7)

Stále v tomtéž trvá, aniž se hýbe, ani mu nepřísluší odcházet jindy jinam.

B 27 = Áetios IV, 5 (viz A 36)

Neboť všechno je ze země a k zemi také cílí

Parmenidés

B 2 = Proklos, In Platonis Timaeum comm. I, 345, 18 Diehl (po B 1, 30)

Povím ti o těchto [cestách], podrž si to vyprávění, až je uslyšíš, jaké cesty poznání jsou jedině myslitelné: První, že je, a že nemůže nebýt, to je dráha přesvědčení, neb ono provází pravdu. Druhá, že není, a že je nutné, aby nebylo, o této cestě ti říkám, že je zcela nepoznatelná; neboť bys ani nepoznal, co není, není to totiž možné, ani by [o tom] nic neřekl

B 3 = Kléméns Alexandrijský, Stromata VI, 23,2-3

Aristofanés říká: Myšlenky zmohou tolik, co činy. (fr. 691 K.) (3) a před ním Parmenidés z Eleje: Vždyť myslet a být je totéž. (Výkladový překlad: „Neboť totéž je, že něco může být myšleno, i to, že je.“ /nebo: že může být/) (Var. překladu: „Neboť myšlení a bytí je totéž.“)

B 8 = Simplikios, In Physica 78,4; 145,1

Zbývá již vyprávění (mythos) pouze o jedné cestě:

Že jest. Jsou na ní velice četná znamení,

že jsoucí je nezrozené a nehynoucí,

neboť je celoude, neochvějné a neukončené.

Aniž kdy bylo, aniž bude, vždyť jest nyní, zároveň vše (celé zároveň?),

jedno, souvislé. Vždyť jaký chceš pro ně vyzkoumat původ?

Jak a odkud by vzrostlo? Že by bylo z nejsoucího,

ti nelze (nedovolím) říkat ani myslet; neboť nelze ani myslet,

že není. A jaká as nutnost by přiměla jsoucí,

růst později nebo dříve, když by se počínalo z ničeho?

Tudíž musí buď veskrze být – nebo naprosto nebýt!

Ani že z nejsoucího by cos jiného vzniklo,

nesvolí důvěry síla, a proto Díké

neuvolňuje jsoucí z pout, aby vzniklo nebo zašlo,

nýbrž je drží. Rozsouzení teď záleží na tomto:

Jest nebo není? Je však už rozhodnuto tak, jak nutno:

(Pominout) tu cestu, která není myslitelná ani vyslovitelná,

neboť není pravdivá; a tu druhou, že jest, za správnou uznat.

Jak pak by se jsoucí potom odloučilo? Jak pak by také vzniklo?

Jestliže totiž vzniklo, není, ani jestliže kdys má být.

Tak je tedy vznikání uhašeno a zánik mimo dosah.

Ani je (jsoucí) nelze rozdělit, vždyť je celé stejné,
není ho zde trochu více, což by mohlo spojení bránit,
ani zas trochu méně; vše je přece naplněné jsoucím.
Tím je vše souvislé, neboť se jsoucím jsoucí se stýká.

Je také nepohnutelné, v sevření mocných pout,
bez počátku a bez ustání, vždyť vznik i zánik
daleko zahnány byly, odvrhla je totiž jistota pravdy (pravdivá důvěra?).
Totéž a v tomtéž trvá, o sobě samo spočívá
a takto stále zase trvá. Mocná Nutnost (Ananké) je totiž drží
v poutech meze, která je dokola svírá,
ježto ustanovení (řád, themis) nemůže být bez konce;
je totiž bez potřeb, by všechno potřebno bylo (? – jinak by totiž potřebovalo vše?)

Toutéž věci je myslet a myslet, že jest, neboť větu
bez jsoucího, v němž je vždy myšlení vyřčeno, nijak
myšlení nemůžeš nalézt, vždyť není a nikdy nebude
nic jiného mimo jsoucí, neb Moira je sevřela pouty,
aby bylo vždy celé a bez hnutí. Proto vše bude
pouhým jménem, co lidé si vytkli věřice pevně,
že je to pravda: Vznikat a zanikat, být a též nebýt,
měnit svoje místo a barvu měnit jasnou.

Nejzazší hranici majíc, je jsoucí ze všech stran zcela
ukončeno a obdobné útvaru vykroužené koule,
od středu všude je stejné a ani o málo větší,
ani o málo menší nemůže být zde nežli onde.
Není přec nejsoucího, jež by mu bránilo dospět
k stejnosti, ani není možno, by jsoucího zde bylo více,
jinde zase méně, než jest, neb celé je neporušeno.
Je totiž sobě odevšad rovné a stejně k mezím spěje.

Zde já pro tebe již končím o pravdě hodnou vši víry
řeč i myšlenku, odtud pak pouhé domněnky lidí
smrtných poznávej, vyslechna slov mých pořádek klamný.

Dvoje podoby se lidé rozhodli pojmenovat.
Jednu z nich netřeba uznávat, v tom se mýlili oni,
protivná přiřkli jim těla a navzájem odlišné zcela dali jim znaky:
Jedna je plamenný aithéru oheň,
mírný, velice lehký a se sebou veskrze stejný,
ne však s podobou druhou. I tato prý o sobě trvá,
protikladná temná noc, tělo husté a těžké.
Tento řád světa celý ti vyložím, podobný pravdě,
abys míněním lidským již nikdy předstižen nebyl.

Zénón

A 21 /1 = Aristotelés, Metaphysica III, 4; 1001b7

Dále, pokud je jedno nedělitelné, nebylo by podle Zénónovy zásady ničím. Neboť (prý) nelze pokládat za jsoucí to, co nečiní něco větším, je-li přidáno, ani menším, je-li odebráno, - zřejmě za předpokladu, že jsoucno má velikost. A když má velikost, je něčím tělesným, to je totiž v každém ohledu jsoucí. Ostatní však někdy, jsou-li přidány, působí zvětšení, někdy ne, jako například plocha a linie, bod a jednotka však nikdy.

A 24 /4 = Simplikios, In Physica 562,3

Zénónův důkaz ukazující nemožnost toho, že prostor (topos, místo?) je, zní takto: Je-li prostor, v čem bude? Vždyť vše, co je, je v něčem, a co je v něčem, je též v prostoru. Bude tedy prostor v prostoru, a to jde do nekonečna. Prostoru (místo) tedy není.

A 25 /1 = Aristotelés, Physica 239b9

Zénónovy důkazy o pohybu, které působí potíže těm, kdo je chtějí vyvracet, jsou pak čtyři. První je o tom, že není pohyb; neboť to, co se pohybuje, musí nejprve dorazit do poloviny cesty, než dojde k cíli ...

A 25 /2 = Aristotelés, Physica 233a21

Zénónův důkaz uchvacuje lež, neomezený počet (míst) nelze projít ani se nelze dotknout bezmezného každého zvláště ve vymezeném čase. ... Nelze projít nekonečným počtem (míst) nebo se dotknout nekonečného počtu v konečném čase...

A 26 = Aristotelés, Physica 239b14

Druhý důkaz se nazývá Achilleus. Je to ten, že nejpomalejší nemůže být v běhu nikdy dostižen nejrychlejším, neboť pronásledující musí dříve dojít tam, odkud vyběhl přehající, takže pomalejší je nutně vždy o něco napřed. ...

A 27 /1 = Aristotelés, Physica 239b30

Třetí důkaz je nyní ten, že letící šíp stojí. ...

Pokud je totiž všechno vždy buď v klidu, nebo se pohybuje, (nic se však nepohybuje), tak pokud je ve stejném (místě), je v něm nyní jako vždy se pohybující, (všechno je nyní ve stejném místě), pak je letící šíp nehybný.

A 28 /1 = Aristotelés, Physica 239b33

Čtvrtý důkaz je pak o skupinách o stejném počtu, které se na závodní dráze pohybují proti sobě stejnou rychlostí, ale z opačných stran. Jedna skupina z konce závodního štábu a druhá od prostředku. Přitom se děje, jak Zénón myslí, že se poloviční čas rovná dvojnásobnému. To je však nerozumné... Mějme například stejná stojící tělesa AA, druhá pak BB, startující (počínající?) od středu těles A, stejná počtem i velikostí s nimi; a třetí tělesa CC, startující na konci, stejná s obojími počtem i velikostí a stejně rychlá jako B. Tehdy se stane, že se první (ze skupiny) B dostane na konec závodního štábu zároveň s prvním (ze skupiny) C, když se podél sebe pohybovala. Dále se stane, že tělesa C projdou podél všech B, ale B jen podél poloviny (skupiny) A, takže čas je poloviční, neboť obojí je stejně dlouhý čas podél každého (C podél B - a B podél A). Taktéž se stane, že tělesa B projdou podél všech C, neboť první C a první B bude zároveň na opačných koncích, přičemž se podle jeho slov pohybuje (první C) po stejně dlouhý čas podél každého z B jako podél každého z A, ježto se obojí (B, C) pohybuje stejně dlouhý čas podél A.

A 28 /3 = Alexandros v: Simplikios, In Physica 1016,14n (cfr. 1019,27)

AAAA

D BBBB E

CCCC

A = skupina stojících těles

B = skupina těles pohybujících se od D směrem k E

C = skupina těles pohybujících se od E směrem k D

D = začátek (start) stadia (stadionu)

E = konec stadia (cíl na stadionu)

Melissos

B 8 = Simplikios, In De caelo 558, 19 (cfr. A 14)

Když o jsoucnu řekl, že je jedno, nezrozené, nehybné a neobsahující nic prázdného, nýbrž že je celé v sobě plné, tak dodává:

(1) „Podaný výklad je hlavním dokladem toho, že jest samotné jedno. Ukazují to však i následující doklady. (2) Kdyby totiž byla mnohost, musela by být taková, jako jsem o jednom řekl, že jest. Kdyby totiž byla země, voda, vzduch, oheň, železo, zlato, živé a mrtvé, i černé a bílé a vše ostatní, co lidé pokládají za pravdivé, – pokud by tedy toto vše bylo a my bychom viděli i slyšeli správně, - pak by se slušelo říkat, že každé je takové, jaké se nám právě poprvé zdálo, a že se nic neproměňuje ani nestává jinačím, nýbrž že je vždy, pokaždé takové, jaké právě je. Nyní však tvrdíme, že správně vidíme, slyšíme i chápeme. (3) Přitom se nám zdá, že horké se stává chladným a chladné horkým, že se tvrdé stává měkkým a měkké tvrdým, že živá bytost umírá i zase vzniká z neživého; že se to všechno stává jinačím, že to, co bylo a co je nyní, si není nijak podobné; že se dokonce i tvrdé železo otírá prstem, sousedí-li s ním, podobně i zlato, kámen i vše ostatní, co se zdá být pevné; že z vody vzniká země i kámen. Z toho plyne, že jsoucí věci ani nevidíme, ani nepoznáváme. (4) To spolu navzájem nesouhlasí! Tvrdíme totiž, že [věci] jsou mnohé a věčné, že mají vzhled a pevnost, a přitom se nám zdá, že se všechno stává jinačím a proměňuje se, pokaždé z toho [stavu], který jsme viděli. (5) Je tedy jasné, že jsme neviděli správně, že se nám ani správně nezdá, že to je mnohé. Kdyby totiž [ty věci, stavy] byly pravdivé, neproměňovaly by se, nýbrž každé by bylo takové, jaké se právě zdálo být. Není totiž nic silnějšího než pravdivé. (6) Když se však proměnilo, tak jsoucí zaniklo, avšak nastalo nejsoucí. Takto tedy [platí, že] pokud by byla mnohost, musela by být taková, jaké je právě jedno.”

Empedoklés

B 16 = Hippolytos Rom., Refutatio VII, 29 (p. 211 W.)

B 17 (př. K. Svoboda)

Dvoji ti vyložím věc: hned vyroste z mnohého jedno,
aby samotné bylo, a hned se zas rozpadne v mnohé.

Dvoji je věcí smrtelných vznik i úpadek dvojí:
jeden spojením všeho se tvoří a zaniká zase,
druhý, když vyrostl, opět se rozletí rozpadem všeho.

Toto střídání stálé se nikdy nemůže skončit:

jednou veškery věci se Láskou spojují v jedno,
po druhé zase všechno to rozdělí nenávist Sváru.

Takovým způsobem, pokud se rodí z mnohého jedno,
pokud z jednoho rozpadlého zas vychází mnohé,
potud vznikají věci a život nemají stálý;
pokud však v střídání svém se nikdy nezastavují,
potud v okruhu bytí jsou vždycky nepohnutelné.

B 22 /1 = Theofrastos, De sensu 16 (př. K. Svoboda)

Neboť ty kořeny – Slunce a Země, obloha, moře –
všechny spojeny svorně jsou se všemi částkami svými,
kolik jich na zemi vyrostlo, když tam zahrnány byly.

Právě tak, cokoli více se hodí k míšení, všechno
navzájem vyrovnala a spojila bohyně Lásky.

Naproti tomu prudce se potírá to, co se liší
od sebe nejvíce rodem a směsí i vtištěným tvarem;
je to neschopné spolu se pojit a velice bědné
z podnětu Sváru, jelikož on je původcem toho.

B 26 = Simplicios, In Physica 33, 18 (př. K. Svoboda)

(...)

Střídavě kořeny vlády se zmocňují v oběhu kruhu,

do sebe zanikají a rostou zas v střídání sudby,
neboť ony jen jsou a vzájemně obíhajíce
lidmi se stávají, jakož i plemeny rozličných zvířat.
Jednou kořeny Láskou se spojují v jednotný útvar,
po druhé zase všechno to rozdělí nenávist Sváru,
jakmile srostlé v jedno to zcela podlehne opět.
Takovým způsobem, pokud se rodí z mnohého jedno,
pokud z jednoho rozpadlého zas vychází mnohé.
potud vznikají věci a život nemají stálý;
pokud však v střídání svém se nikdy nezastavují,
potud v okruhu bytí jsou vždycky v nepohnutelné.

B 57 Héfaistión, Enchiridion de metris 1; p. 2, 13 Consbruch

Mnoho bezkrkých hlav vyrostlo [ze země?],
nahé paže se toulaly zbavené ramen,
samotné zas bloudily oči, kterým chyběla čela.

B 58 = Simplikios, in De caelo 587, 18

... ojedinéle pak bloudily údy...

B 59 (podle př. K. Svobody)

Když potom ještě více se utkával s daimonem daimón,
údy spadaly v jedno, jak právě se naskytl každý,
ale zároveň s tím pak vzniklo též jiného mnoho.

Anaxagorás

B 1 = Simplikios, In Physica 155,23-30

Anaxagorás tvrdí, že z jedné směsi se vydělují stejnorodé podíly neomezené co do množství, přičemž všechny věci jsou ve všem. Charakter každé z nich je dán tím, co [v ní] převažuje. Ukazuje to v první knize Fyziky, když na začátku říká:

(155,26) „Všechny věci byly pohromadě, bezmezná co do množství i malosti, neboť i malé bylo bezmezná. A když byly všechny věci pohromadě, nebylo nic zřejmé kvůli malosti. Vše totiž ovládl vzduch a aithér, neboť jsou oba bezmezná. Jsou totiž největší mezi všemi, jak co do množství, tak velikosti.“

B 4b Sider, Curd = B 4 /3 DK = Simplikios, In Physica 34,20-26; 156,4-9; De caelo 608,24

A znovu říká:

(34,21) „Předtím než došlo k vydělování, když bylo všechno pohromadě, nebyla patrná ani žádná barva. Bránilo tomu totiž smíšení všech věcí – toho, co je vlhké, a toho, co je suché; teplého a chladného; jasného a temného. A bylo v tom přítomno mnoho země a množství bezmezných semen, které si nebyly navzájem v ničem podobné. Ani z ostatního se totiž nic nepodobá ničemu jinému. Když je tomu takto, je třeba se domnívat, že ve veškerenstvu jsou všechny věci.“

A toto veškerenstvo by bylo Parmenidovým jedním jsoucím.

(34,29) „Když je tomu tak, je třeba se domnívat, že ve všem, co se slučuje, jsou mnohé a rozmanité [podíly]: semena všech věcí, mající rozmanité podoby, barvy a chutě. [Z nich] se konstituovali i lidé a ostatní živé bytosti, které mají duši. [Je třeba se domnívat, že] lidé staví města a konají díla jako u nás a mají Slunce, Měsíc i ostatní, jako je tomu u nás; a země jim rodí mnohé a rozmanité [plody]. Ty nejprospěšnější z nich shromažďují doma a užívají je. Toto jsem řekl o vydělování, neboť k vydělení nemusí dojít pouze u nás, ale i jinde.“

B 12 Sider = Simplikios, In Physica 156,13 – 157,4 (= B 12 /2 DK = pokrač. DK 12 Curd)

O myslí napsal toto:

„Ostatní věci mají podíl na všem [ostatním], mysl je však bezmezná, je samovládna a nesmísila se s žádnou věcí, nýbrž je jediná sama o sobě. Neboť kdyby nebyla o sobě a byla smíšená s něčím jiným, měla by podíl na všech věcech, [i] kdyby byla smíšená [jen] s některou, – ve všem je totiž podíl všeho, jak jsem řekl dříve (B 11). A přimíšené věci by jí bránily, takže by nad ničím nevládla tak, jako když je jediná o sobě. Je totiž nejjemnější a nejčistší ze všech věcí, podržuje veškerou znalost o veškerenstvu a je nejsilnější. A všechny [věci], které mají duši, jak větší, tak menší, všechny ovládá mysl. A mysl ovládla též veškeré otáčení, takže se na začátku začalo otáčet. Nejprve se začalo otáčet od malého [místa?], tu se otáčí více a bude se otáčet ještě více. A to, co je spolu smíšené, a co je vydělené, a to co je rozloučené, to vše poznala mysl. A jaké měly [věci] být a jaké byly ty, co nyní nejsou, i ty, co nyní jsou, a jaké budou, všechno uspořádala mysl; i toto otáčení, kterým se nyní otáčejí hvězdy, Slunce, Měsíc i vydělující se vzduch a aithér. Toto otáčení způsobilo, že dochází k vydělování. A vyděluje se od řídkého husté, od chladného teplé, od temného jasné a od vlhkého suché. Jsou mnohé podíly mnohých [věcí]. Nic se však zcela nevyděluje ani nerozlučuje jedno od druhého s výjimkou myslí. Veškerá mysl je podobná, jak větší, tak menší. Nic různého není podobné ničemu jinému, ale jedna každá [věc] je a byla nejzjevněji tím, čeho je v ní nejvíc.“

Démokritos

B 11 = Sextos Empeirikos, Adversus mathematicos VII, 138-139 (př. K. Svoboda)

V Pravidlech (...)

(139) Říká doslovně:

„Jsou dva druhy poznání, jedno pravé, druhé temné. A k temnému náleží toto všechno: zrak, sluch, čich, chuť a hmat. Druhé je pravé, avšak je skryto, co mu náleží [atomy].“

Dále (...) praví:

„Kdykoli temné poznání nemůže již na něco menšího ani hledět, ani je slyšet, ani je čichat, ani chutnat, ani hmatem vnímat, nýbrž k jemnějšímu [se obracíme, tu se uplatňuje pravé poznání].“

B 125 = Galénos, De medic. empir. fr. 1259, 8 Schöne (př. K. Svoboda)

(...) Když Démokritos zlehčil, co se nám jeví, říká: „Podle zvyku barva, podle zvyku sladké, podle zvyku kyselé, avšak ve skutečnosti atomy a prázdno,“ tu dal mluvit smyslům takto k rozumu: „Ubohá myslí, od nás jsi vzala důkazy a nás vyvracíš? Pádem ti bude naše vyvracení.“

B 171 = Stobaios, Anthologium II, 7, 3i Wachsm.

Štěstí nepřebývá ve stádech ani ve zlatě; duše je příbytkem daimona.

B 172 = Stobaios, Anthologium II, 9, 1 (Viz Hérakleitos B 61.)

Démokritovo: Z čeho nám vzniká dobro, z toho se nám může dostat i zla, avšak zlu lze uniknout. Například hluboká voda je k mnohému prospěšná a jindy škodlivá, totiž pro nebezpečí utonutí. [Proti tomuto nebezpečí] ovšem byla objevená dovednost: naučit se plavat.

B 173 = Stobaios, Anthologium II, 9, 2 (př. K. Svoboda)

Lidem vzniká zlo z dobra, nedovede-li kdo řídit dobro a obratně jezdit. Není spravedlivé pokládat takové věci za špatné, nýbrž jistě za dobré a dobrých věcí můžeme užívat proti zlým v obraně, chceme-li.

B 174 = Stobaios, Anthologium II, 9, 3 (podle př. K. Svobody)

Spokojený člověk směřuje ke spravedlivým a zákonným činům a je za bdění i ve snu veselý, zdravý a bez starosti; kdo však nedbá spravedlivosti a nečiní, co je třeba, tomu je vše takové neradostné, vzpomene-li si na něco z toho, je ve strachu a sebe zlehčuje.

Prótagorás

B 1 /1 = Sextos Empeirikos, Adversus mathematicos VII, 60

... Na začátku Vyvracejících řečí napsal:

Mírou všech věcí je člověk, jsoucích, že jsou, nejsoucích, že nejsou. (Viz A 14)

B 1 /2 = Platón, Theaetetus 151e-152a

Zdá se, že jsi podal definici vědění, která není nevzdělaná, nýbrž taková, jakou vyslovil i Prótagorás. Ten řekl totiž, avšak nějakým jiným způsobem. Tvrdí totiž, že mírou všech věcí je člověk, jsoucích, že jsou, nejsoucích, že nejsou. Četl jsi to?

Četl, a mnohokrát.

Neříká to tedy tak, že jakou se každá z věcí jeví mně, taková je pro mě, a jakou se jeví tobě, taková že je pro tebe? Člověk jsi přece ty i já.

... někdy, když fouká tentýž vítr, jeden z nás mrzne a druhý ne? Jeden jen trochu a druhý hodně?

Ano, ovšem.

Nazveme tehdy vítr sám o sobě studeným nebo nestudeným? Nebo řekneme s Prótagorou, že pro mrznoucího je studený, pro druhého však ne?

Zdá se.

Což se takto nejeví jednomu i druhému?

Ano.

Slovo "jeví se" však znamená vnímání?

Vždyť ano.

Tedy zakoušení jeví a vnímání je totéž, jak pokud jde o teplo, tak i o vše ostatní. Vždyť jak je každý vnímá, takové patrně pro každého také jsou.

B 1 /3 = Platón, Theaetetus 161c

Sókratés: Jeho výrok je mi jinak docela po chuti, že co se každému zdá, to pro něho také jest. Divím se však začátku jeho řeči, proč na začátku Pravdy neřekl, že mírou všech věcí je prase, pavián nebo něco ještě podivnějšího, co má vnímání. Tak by k nám začal mluvit z vysoka a hodně pohrdavě, když by ukázal, že jsme se mu pro jeho moudrost obdivovali jako bohu, který však svou rozumností v ničem nevyhází ani nad pulce, natož nad jiného člověka.